

BÄCKEBY 2:2 & 2:3

SKÄRKIND SOCKEN, NORRKÖPINGS KOMMUN, ÖSTERGÖTLAND

Arkeologisk utredning steg II & arkeologisk förundersökning

Rapporter från Arkeologikonsult 2011:2478

ERIK DARDEL

BÄCKEBY 2:2 & 2:3

SKÄRKIND SOCKEN, NORRKÖPINGS KOMMUN,
ÖSTERGÖTLAND

ERIK DARDEL

Arkeologisk utredning steg II & arkeologisk förundersökning
Rapporter från Arkeologikonsult 2011:2478

ARKEOLOGIKONSULT
Optimusvägen 14 / Box 20
194 21 Upplands Väsby
Tel 08-590 840 41
Fax 08-590 721 41
www.arkeologikonsult.se

Sammanfattning

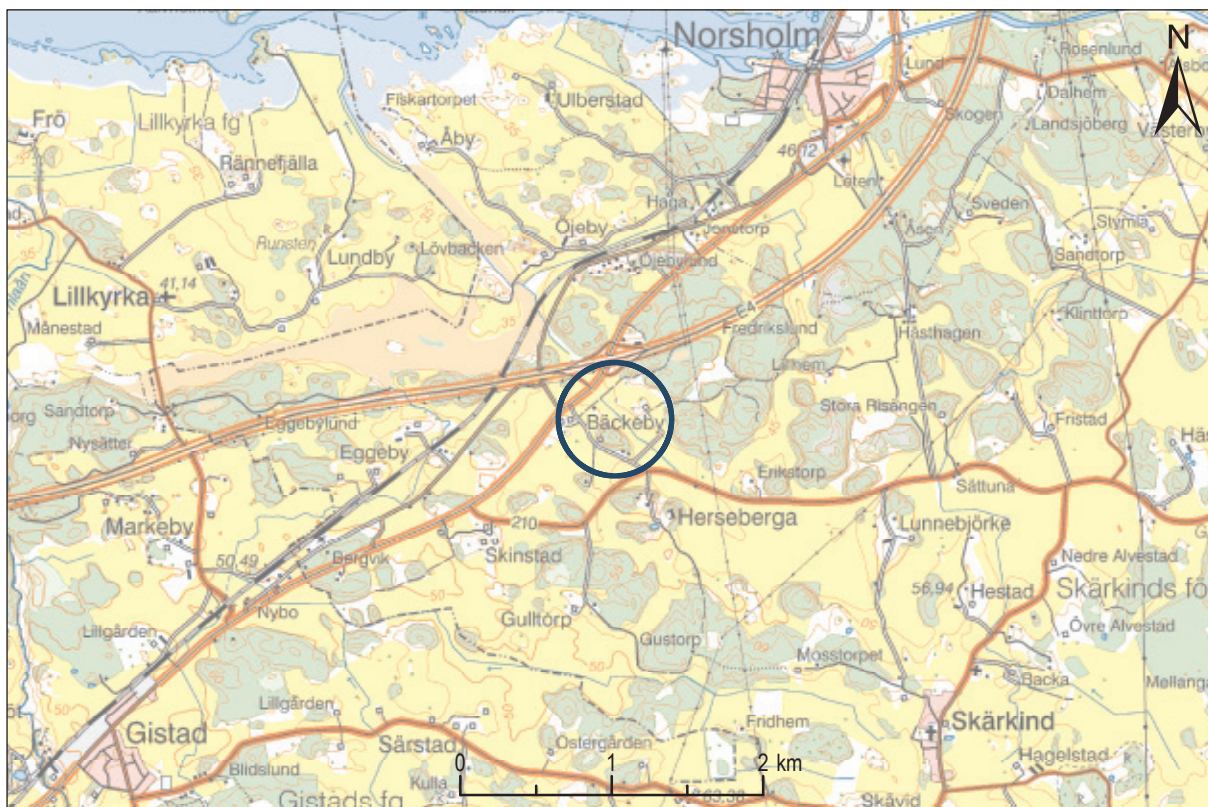

Arkeologikonsult har på uppdrag av Trafikverket efter beslut av Länsstyrelsen Östergötland (431-319-10) genomfört en utredning etapp 2 respektive en förundersökning av två ytor. Utredningen berörde ett möjligt boplatsläge nära skålgropshällen RAÄ Skärkind 405:1. Förundersökningen utfördes på den norra änden av stensträngen RAÄ Skärkind 407:1 och innefattade även en kartering av övriga delar av stensträngen. Syftet med arbetena var att öka kunskapen om fornlämningar på platserna samt ligga till grund för vidare planering. Utredningsytan befanns sakna äldre lämningar liksom stensträngens omgivning. Stensträngen och skador på den dokumenterades. Den befanns fortsätta ut i åkermarken där synliga delar av den röjts.

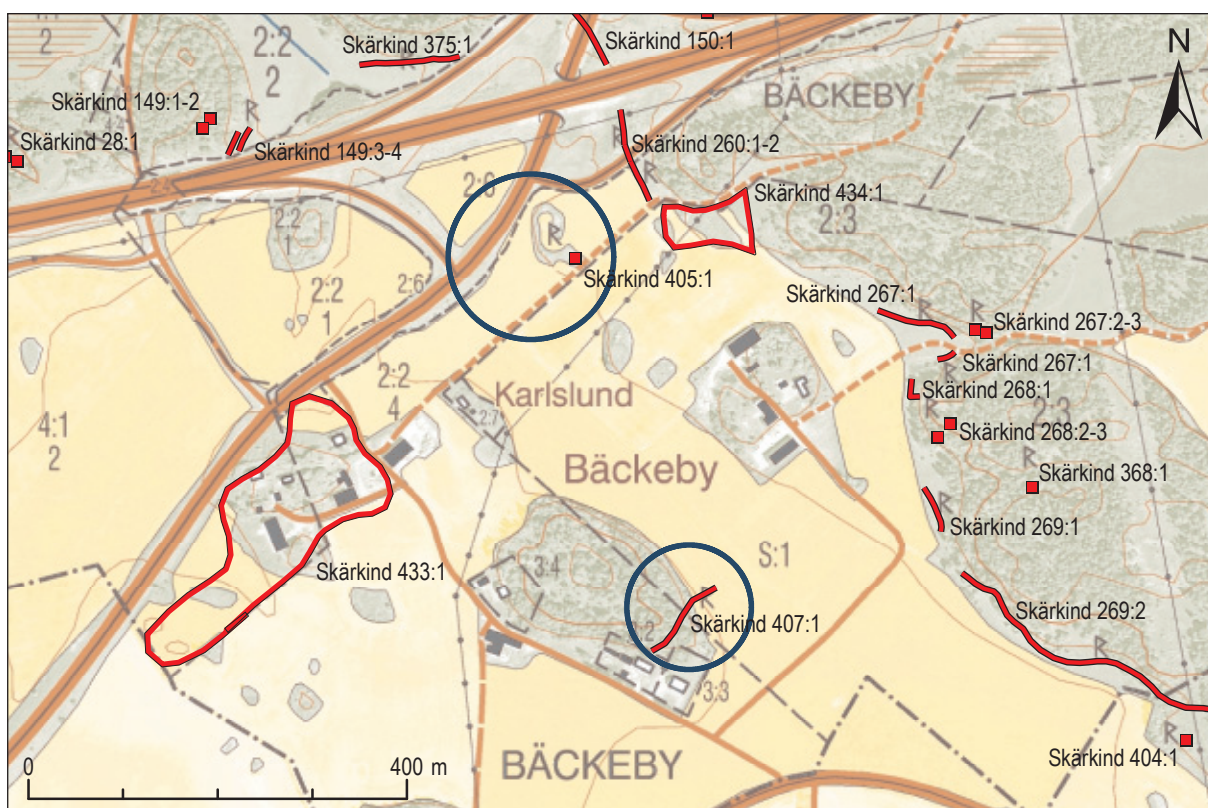
Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
Inledning.....	7
Syften	7
Metodval och genomförande.....	7
Ytornas belägenhet.....	9
Resultat	9
Utredningsytan.....	10
Stensträngen och förundersökningsytan	10
Arkeologisk utvärdering & vetenskaplig potential	14
Referenser.....	15
Litteratur	15
Arkiv och register	15
Historiska kartor.....	15
Tekniska och administrativa uppgifter.....	16
Bilaga 1. Schakttabell.....	17
Bilaga 2. Anläggningstabell	18

Figur 1. Terrängkartan med undersökningsområdena. Skala 1:50 000.

Figur 2. Fastighetskartan med undersökningsområdet och fornlämningar. Skala 1:8 000.

Inledning

Med anledning av ombyggnad av väg 210 inom fastigheterna Bäckeby 2:2 och 2:3 i Skärkinds socken i Östergötland har Arkeologikonsult, efter beslut (431-319-10) av Länsstyrelsen Östergötland, genomfört en utredning, etapp 2, samt en förundersökning. Utredningen berörde en vid en utredning, etapp 1, identifierad potentiell boplatz (Helander 2008) nära en skålgropshäll (RAÄ Skärkind 405). Förundersökningen berörde delar av stensträngen RAÄ Skärkind 407. Fältarbetet genomfördes 4–6 maj 2011.

Syften

Syftet med den arkeologiska utredningen, etapp 2, var att fastställa om fornlämningar berördes av exploateringen samt så långt som möjligt beskriva påträffade lämningar. Om möjligt skulle fornlämning även avgränsas. Resultatet är avsett att användas som ett fullgott underlagsmaterial i en fortsatt besluts- och planeringsprocess.

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var att fastställa och beskriva den kända stensträngens karaktär, datering, utbredning, omfattning, sammansättning och komplexitet. Resultatet ska dels ligga till grund för Länsstyrelsens bedömning av kunskapspotentialen och eventuellt kommande beslut, dels ligga till grund för Trafikverkets vidare planering.

Metodval och genomförande

Utredningen, etapp 2, utfördes genom att sökschakt grävdes inom de delar av vägarbetsområdet som låg närmast RAÄ Skärkind 405 och som bedömts kunna utgöra boplatzläge. Schakten grävdes med maskin med en 1,6 meter bred planskopa. Schakten var 11–17 meter långa och placerades med hänsyn till topografi och arbetsområde. Totalt grävdes elva sökschakt omfattande knappt 250 m².

Vid arbetet med förundersökningen grävdes sökschakt inom vägarbetsområdet för att bestämma utbredningen av stensträngen RAÄ Skärkind 407. Flera schakt grävdes även i stensträngens närhet för att upptäcka eventuella näraliggande lämningar. Samtliga schakt grävdes med dubbel skopbredd vilket innebar cirka tre meters bredd. Schakten grävdes 13–20 meter långa och den totala grävda ytan uppgick till knappt 350 m².

Figur 3. Utredningsytan sedd från NNO. Stagkäpparna markerar utbredningen på vägarbetsområdet.

Figur 4. Förundersökningsytan sedd från SO. Stagkäppar markerar utbredningen på vägarbetsområdet.

På båda de undersökta ytorna avlägsnades 0,2–0,3 meter plogade och omrörda massor innan orörd mark eller lämning framkom. Samtliga påträffade lämningar rensades fram för hand, fotograferades, beskrevs samt mättes in med GPS med centimeterprecision. Även schakten mättes in, fotograferades och beskrevs. Inga fynd eller prover omhändertogs.

Förundersökningen omfattade även en kartering av den del av stensträngen som låg utanför vägarbetsområdet. Den mättes in med GPS, fotograferades samt beskrevs. Då växtligheten på impedimentet där den ligger var tät skedde inmätningarna av stensträngen med en felmarginal på upp till två meter.

Ytornas belägenhet

Ytan som utreddes låg inom fastigheten Bäckeby 2:2 och bestod av sydvästligt exponerad före detta åkermark som sedan ett decennium betats och stampats av nöt (se figur 3). Undersökningsområdet utgjordes av arbetsområdet för vägen vilket låg strax väster om ett område med omfattande och uppskjutande berg i dagen. På hällarna är skålgropsförekomsten Skärkind 405:1 registrerad i Fornminnesregistret. Ytan begränsades i öster av stängsel mot befintlig dragnings väg 210.

Förundersökningsytan låg inom fastigheten Bäckeby 2:3 och bestod av nordostligt sluttande åkermark med spirande höstsådd (se figur 4). Sträckningen för stensträngen utanför undersökningsområdet fortsätter delvis i samma åkermark men går sedan upp och över ett impedimentkrön söder om vägsträckningen. Större delen av stensträngen på impedimentet går över en yta som nyttjas som hage för nöt. Utbredningen närmast åkermarken utgörs av en slybevuxen brant nordostbacke.

Resultat

Inga indikationer på någon äldre mänsklig aktivitet framkom inom utredningsytan. Vid förundersökningen påträffades rester efter den delvis förstörda norra änden av stensträngen. Restande delar av stensträngen, som också de var delvis förstörda, karterades och befanns ha en delvis annan sträckning än den som var angiven i Fornminnesregistret. Samtliga lämningar beskrivs mer ingående i bilaga 2.

Figur 5. Schakt 1 från NO.

Figur 6. Botten av dräneringsdike 201.
Foto från SO.

Figur 7. Utredningschakt med dräneringsdike samt rörläggning markerade. Skala 1:1 000.

Utredningsytan

Marken visade sig genomgående vara mycket kompakt och homogent lerig (se figur 5) och bedöms därför som mindre lämplig för de flesta tiders boplotsaktiviteter. Delar av ett äldre dräneringsdike (201, se figur 6) framkom i schakt 6 och nedgrävningen efter ett tvärgående entums lerrör framkom i schakt 11. Inga övriga indikationer på mänsklig aktivitet framkom i något av schakten (se figur 7 samt bilaga 1).

Stensträngen och förundersökningsytan

Vid kartering av stensträngens utbredning utanför arbetsområdet konstaterades den ha en något annan utbredning än den som angavs i Fornminnesregistret (se figur 8). Även om inmätningen med GPS gav en felmarginal på upp till två meter är skillnaden

Figur 8. Stensträngens utbredning enligt Fornminnesregistret samt enligt inmätning i samband med förundersökningen. Skala 1:1 500.

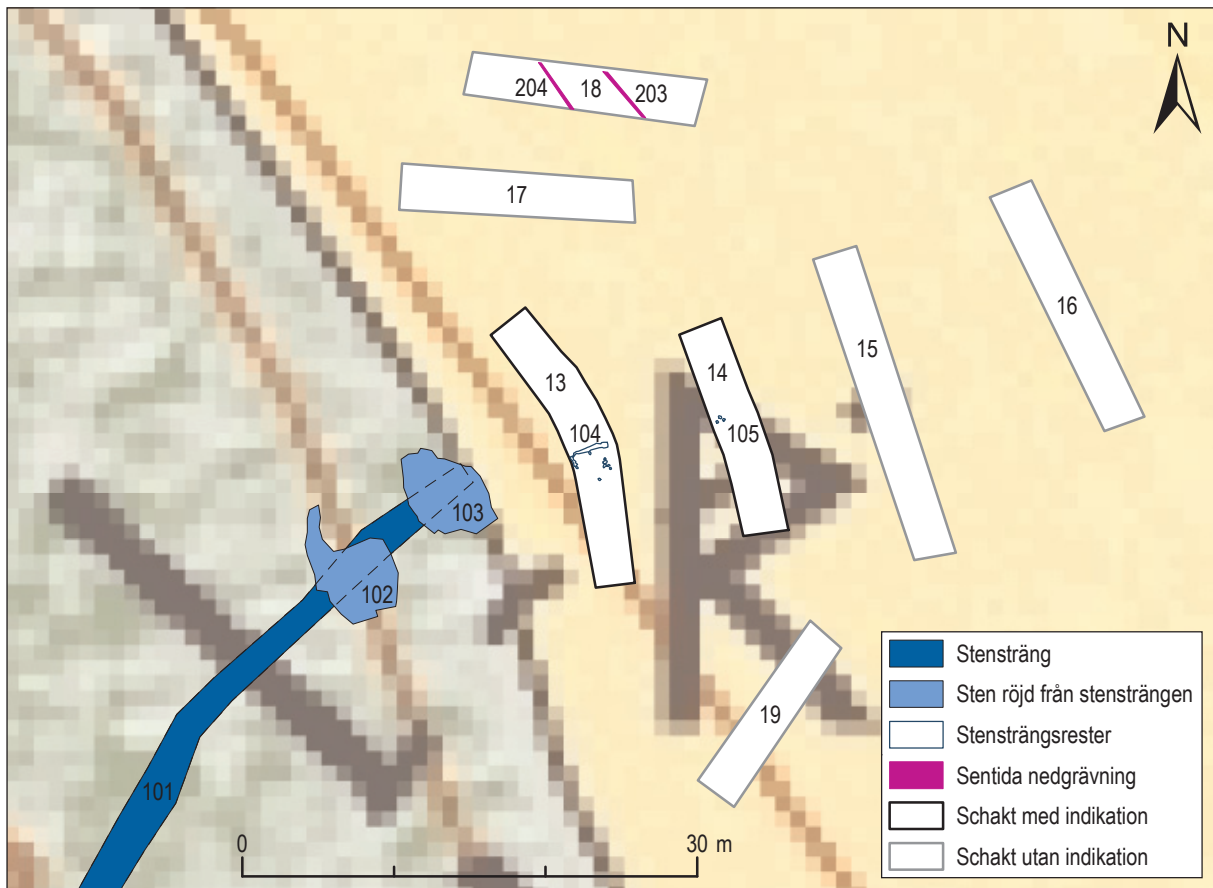

Figur 9. De centrala delarna av stensträngen från NO.

på upp till tolv meter jämfört med den äldre utbredningen så stor att den nya dokumentationen av utbredningen är att betrakta som mer tillförlitlig. Den nya utbredningen har också den tydliga bågform vi uppmärksammade i fält.

Stensträngen består av en enkel rad 0,6–1,2 meter stora rundade stenar. Avståndet mellan stenarna varierar från obefintligt till upp till tre meter (se figur 9). Flera stenar ger intryck av att ha rubbats ur sitt läge som ursprungligen verkar ha varit på en relativt jämn linje. Avslutningen i söder är otydlig.

Stensträngens sträckning är tydlig i den södra och centrala delen där marken brukas som hage. Den norra änden som ligger i en slybevuxen nordöstsluttning är otydligare både på grund av att stensträngen är övervuxen och på grund av att den är skadad. Två större övermossade ansamlingar med stenar (102 och 103) som liknar stenarna i stensträngen ligger i nordöstsluttningen. I

Figur 10. Plan över stensträngens norra ände samt schakt och lämningar i dess närhet. Skala 1:500.

närheten av dessa är stensträngen helt osynlig och antas vara skadad genom att de synliga stenarna röjts från stensträngen (se figur 10). 102 ger intryck av att ha bildats genom att stenar röjts nedåt i backen och lagts på hög (se figur 11). De än mer övervuxna stenarna 103 ligger i åkerkanten (se figur 12) och överlagrar den där till synes välbevarade stensträngen. 103 tolkas därför bestå av från åkern röjd sten från stensträngen. Inga spår av stensträngen var innan schaktning synliga i åkern.

Vid grävande av sökschakt inom arbetsområdet påträffades drygt sex meter ut i åkern från den ovan jord synliga nordliga änden på stensträngen rester av fortsättningen av stensträngen. Resterna framkom i schakt 13 samt 14 och bestod av 0,1–0,45 meter stora något spridda stenar som antas ha blivit delvis rubbade av plogning. Resterna i schakt 13 mättes in som kontext 104 (se figur 13) och tre stenar i schakt 14 som 105. Tillsammans tolkas kontexterna vara stenar som fungerat som lågt liggande fundament för de försvunna större och ovan jord synliga stenarna i stensträngen. De bildar tillsammans med den karterade synliga utbredningen en jämn bågform (se figur 8). Stensträngens totala längd, inklusive resterna i åkern, uppgår till cirka 85 meter.

Figur 11. Stensamlingen 102 från S.

Figur 12. Stensamlingen 103 från NV.

Figur 13. Stensträngsresterna 104 från SSO.

Inget daterbart material eller några indikationer på ålder påträffades i fält, varför dateringen inte går att precisera. Den behöver inte nödvändigtvis vara forntida, men då den inte överensstämmer med någon gräns på historiska kartor är den med största sannolikhet äldre än 1700-tal.

Vid grävande av övriga schakt runtomkring stensträngsresterna framkom inga indikationer på äldre mänsklig aktivitet (se bilaga 1). I schakt 18 framkom dock två sentida nedgrävningar (203 och 204).

Arkeologisk utvärdering & vetenskaplig potential

Inga spår efter boplotsaktivitet eller annat äldre nyttjande av platsen framkom inom utredningsytan. Inga vidare antikvariska åtgärder bedöms därför fruktbara på platsen.

Stensträngen har fått en reviderad sträckning. Den nya går upp till tolv meter nordväst om den äldre och har en tydlig jämn bågform. Stensträngens utbredning inom arbetsområdet har avgränsats och de skador som upptäckts på den har dokumenterats och tolkats.

Ytterligare undersökningar i stensträngens närhet inom vägarbetsområdet bedöms inte som fruktbara då inga indikationer på näraliggande anläggningar framkom. En slutundersökning av resterna av stensträngen inom vägarbetsområdet kan däremot ge ökad kunskap om stensträngens uppbyggnad och möjligen också en preciserad datering. För att få en fullgod bild av hur stensträngens norra ände varit beskaffad bedöms dock en undersökning även av kontext 103 som nödvändig.

Länsstyrelsen i Östergötlands län fattar beslut om eventuella vidare antikvariska åtgärder.

Referenser

Litteratur

HELANDER, ANNIKA. 2008. *Väg 210, delen trafikplats Norsholm-Hereberga. Anslutning av väg 210 till E4. Skärkind socken, Norrköpings kommun, Östergötland*. UV Öst rapport 2008:44.

Arkiv och register

Fornminnesregistret (FMIS).

Historiska kartor

Skärkinds socken Bäckeby nr 1-4, geometrisk avmätning 1702, LMV akt D99-11:1

Arealavmätning 1702, LMV akt 05-SKD-13

Stängselledning 1824, LMV akt 05-SKD-94

Laga skifte 1850 , LMV akt 05-SKD-106

Häradsekonomska kartan 1868-77, Skärkind, RAK akt J112-55-25

Tekniska och administrativa uppgifter

Arkeologikonsult projektnummer:	2011:2478
Länsstyrelsens dnr:	431-319-11
Beställare:	Trafikverket
Typ av undersökning:	Utredning, etapp 2 samt förundersökning
Utförandetid, fältarbete:	4–6 maj 2011
Utförande tid, övrig tid:	Maj 2011
Län:	Östergötland
Landskap:	Östergötland
Kommun:	Norrköping
Socken:	Skärkind
Fastighet:	Bäckeby 2:2 & 2:3
Koordinatsystem:	Sweref 99 TM
Höjdsystem:	RH 2000
Projektledare:	Erik Dardel
Fältarbetsledare:	Erik Dardel
Fältarkeologer:	Erik Dardel & Marta Lindeberg
Rapportansvarig:	Erik Dardel
Planer:	Samuel Björklund
Layout:	Samuel Björklund
Kvalitetssäkring:	Linda Lindwall
Underkonsulter:	Ögräf
Undersökningsområdets storlek:	Utredningsytan 4500 m ²
Förundersökningsytan	1200 m ²
Sökschaktad yta:	247 m ² respektive 348 m ²
Fynd:	Inga fynd har tillvaratagits.

BILAGA 1. SCHAKTTABELL

Schakt	Yta	Längd	Bredd	Djup	Underliggande mark	Påträffade anläggningar
SU 1	Bäckeby 2:2	11,5	1,6	0,3	Blekbrun siltig lera.	
SU 2	Bäckeby 2:2	11	1,6	0,3	Blekbrun siltig lera.	
SU 3	Bäckeby 2:2	13,5	1,6	0,35	Blekbrun siltig lera.	
SU 4	Bäckeby 2:2	15,5	1,6	0,3	Blekbrun siltig lera.	
SU 5	Bäckeby 2:2	12,5	1,6	0,3	Blekbrun siltig lera.	
SU 6	Bäckeby 2:2	12,5	1,6	0,3	Blekbrun siltig lera.	201
SU 7	Bäckeby 2:2	14	1,6	0,25	Blekbrun siltig lera.	
SU 8	Bäckeby 2:2	13,5	1,6	0,25	Blekbrun siltig lera.	
SU 9	Bäckeby 2:2	11,5	1,6	0,25	Blekbrun siltig lera.	
SU 10	Bäckeby 2:2	12	1,6	0,3	Blekbrun siltig lera.	
SU 11	Bäckeby 2:2	17	1,6	0,3	I Ö: blekbrun siltig lera. I V: gråbrun lera. I båda enstaka 0,1 meter stora stenar.	
SU 12	Bäckeby 2:2	11	1,6	0,25	Blekbrun siltig lera.	202
SI 13	Bäckeby 2:3	20	3	0,25	Blekbrun siltig lera.	104
SI 14	Bäckeby 2:3	14,5	3	0,3	I N: Blekbrun siltig lera. I S: mörkbrun siltig lera.	105
SU 15	Bäckeby 2:3	21	3	0,35	I N: Ljusbrun siltig lera. I S: Svartgrå siltig lera.	
SU 16	Bäckeby 2:3	17	3	0,35	I S: Stenig (0,1 meter stora stenar) ljusbrun siltig lera.	
SU 17	Bäckeby 2:3	15,5	3	0,25	Brun siltig lera. Enstaka 0,1 meter stora stenar.	
SU 18	Bäckeby 2:3	15,5	3	0,3	Brun siltig lera.	203 & 204
SU 19	Bäckeby 2:3	13	3	0,3	Blekbrun siltig lera.	

BILAGA 2. ANLÄGGNINGSTABELL

Nr	Anläggning	Storlek	Djup	Beskrivning
101	Stensträng	60 x 0,8	Ej undersökt	Stensträng. Enkelradig och endast bestående av enstaka glest lagda stenar på rad. Stenar i storleken 0,6 - 1,2 meter. Avståndet mellan dem upp till tre meter. Vissa stenar ser ut att ha rubbats och ligger vid sidan av andra på rad lagda stenar. På krönet av höjden de ligger på ligger flera stenar vällagda på rad utan avstånd mellan. Stensträngen är glesare på sidorna och verkar skadad i N. Se 102 och 102.
102	Sten från stensträng	8 x 5	Ej undersökt	Stenar i hög av storlek 0,4 - 0,9 meter. Ligger delvis ovanpå varandra. Väl övermossade. Då stensträngen är otydlig omedelbart SV om 102 tolkas 102 vara röjd sten från stensträngens sträckning där.
103	Sten från stensträng	7 x 5	Ej undersökt	Oformlig utbredning av stenar 0,4 - 0,9 meter stora: Liknar stenarna i stensträng 101. Ligger i nordsluttning omedelbart i kanten på åker i vilken stensträngen blir osynlig. Antas därför vara sten från förlängningen av stensträng 101 ut i åkdermark som röjts och lagts på åkerkanten. Väl övermossade.
104	Stensträngsrest	>2,7 x 2,4	0,3	Drygt 20 stycken 0,1 - 0,45 meter stora stenar som ligger spridda kring en Ö-V sträckning. Stenarna vilar direkt på oplöjd mark som inte skiljer sig åt från annan orörd mark. Stenarna antas delvis ha rubbats vid plöjningen. 104 bedöms vara orörd del av förlängning på stensträng 101.
105	Stensträngsrest	0,5 x 0,6	0,3	Tre 0,2 - 0,25 meter stor stenar som ligger mellan oplöjd och plöjd mark. Liknar 104 och antas likt dessa vara rester efter sträckningen av 101 i åkern.
201	Åkerdike	>1,56	0,2	0,05 - 0,15 meter stora rundade stenar liggande på rad i NO-SV riktning omedelbart under ploglagret. Tolkas som botten på äldre åkerdike. Överdelen sönderplöjd.
202	Lerrör	>1,7	0,1	Entums lerrör NV-SÖ riktning nedgrävt ca 0,1 meter i orörd mark under ploglagret.
203	Nedgrävning	>4,5	Ej undersökt	0,2 meter bred nedgrävning fylld med ljusbrun lerig silt. Ett entums lerrör sticker upp på ett ställe i schaktet.
204	Nedgrävning	>4	Ej undersökt	0,2 meter brett drag av ljusbrun lerig silt. Antas vara nedgrävning för entums lerrör likt 202 & 203.

Arkeologikonsult   Tel 08-590 840 41
Optimusvägen 14 / Box 20   Fax 08-590 725 41
194 34 Upplands Väsby   www.arkeologikonsult.se

Rapporter från Arkeologikonsult 2011:2478